

שם משמעון

הערות והארות, מו"מ, חידושים
וליקוטי פסקי הלכות
בענייני משלוח מנות

❖

שם

משמעון

שם משמעון

הערות והארות, מו"מ, חידושים
וליקוטי פסקי הלכות
בענייני משלוח מנות

בעזרת החונן לאדם דעת

שמעון

בלאאמו"ר הגאון רבי מיכאל שליט"א

עמיר

פורים התש"פ

בס"ד

אדר תש"פ

הסכמה

הובא לפני גליונות קונטרס "שם משמעון" יקרא.

שחובר ולוקט ע"י תלמיד ישיבתנו

הבה"ח שמעון עמיר נ"י

מבחירי תלמידי הישיבה.

יה"ר שיפוצו מעיונותיך חוצה ותמשיך הלאה לעמול
ולגדול בתורה בחשק ובשמחה, בקדושה ובטהרה.

ועליך נאמר בגמ'

" אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו "

המברך בכל לב, ובאהבה ובחיבה יתירה

נפתלי בן זאב

בגדר מצוות משלוח מנות

בגדר מצוות משלוח מנות נאמרו שני הסברים עיקריים

א) התרומת הדשן אומר כדי שיהיה לכל המשפחות שמישראל צורך סעודת פורים בהרווחה ובשפע ויוכלו לשמוח כהוגן ובטוב לב ולכן תיקנו לשלוח מנות לכולם, גם לעשירים וגם לעניים שלא לבייש את העניים שאין להם.

וז"ל התרומת הדשן (סימן קיא) שאלה: בני אדם השולחים לחביריהם בפורים חלוקים וסדינים וכה"ג, יוצאים ידי משלוח מנות או לא? תשובה: יראה דאין יוצאים בהן דנראה טעם דמשלוח מנות הוא כדי שיהא לכל אחד די וספק לקיים הסעודה כדינא. כדמשמע בגמ' פ"ק מגילה ז ע"ב דאביי בר אבין ורב חנינא בר אבין הוו מחלפים סעודותיהו בהדדי, ונפקי בהכי משלוח מנות. אלמא דטעמא משום סעודה היא. ותו נראה דלא אשכחן בשום מקום דמיקרי מנות אלא מידי דמיכלי או דמשת. וכן דקדק הרמב"ם בלשונו שכתב וחיבב לשלוח שתי מנות של בשר או שתי מיני תבשיל או שתי מיני דאוכלים, ונראה דשתייה בכלל אכילה. ובמתנות לאביונים כתב מעות או מיני מאכלים. אלמא דגבי משלוח מנות סבר דווקא מידי דמיכלי, עכ"ל התרומת הדשן.

ב) רבי שלמה אלקבץ זצ"ל בספרו מנות הלוי כתב שמשלוח מנות הוא מטעם להרבות השלום והרעות, הפוך מדברי המן הצורר שאמר מפוזר ומפורד בן העמים, שפירושו במקום שראוי להיות עם אחד אינם מפוזרים ומפורדים במחלוקת ולכן על ישראל לשלוח מנות איש לרעהו, שכשאדם שולח לחבירו תשורה ומנחה, הוא מביע בכך את רגשות אהבתו וחיבתו אליו, ועל ידי כך מתעוררות גם בלב חבירו רגשות אהבה ואחוה שלום ורעות, כי "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם" (משלי כז, יט), וכל משפטי תורתנו הקדושה מכוונים להרבות שלום בין אדם לחבירו, כמו שנאמר (משלי ג, יז) "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום".

וישנם נפק"מ רבות במחלוקת זו, ונביא כמה וכמה מהם בס"ד

א) כשהניח את המשלוח מנות למשפחה מאחורי הדלת בפורים עצמו והם הגיעו רק לאחר פורים ב. כששליח שכח

לומר ממי המשלוח מנות וממילא זה תלוי במחלוקתם, שלפי התרומת הדשן יצא כיון שהביא להם אוכל, אבל לפי המנות הלוי לא יצא כי לא הרבה אחווה ורעות כי אינו יודע מי שלח.

ב) שהביא לו משלוח מנות ואינו רוצה לקחתו ממנו, לפי התרומת הדשן לא יצא כיון שלא הביא לו אוכל, אבל לפי המנות הלוי יצא כיון שהוא מצידו הירבה אחווה ורעות.

ג) אדם שהביא לאחד משלוח מנות בצורה פוגענית כמו המעשה של המלבי"ם שאחד מהמשכילים של העיר שלח למלבי"ם עוגה בצורת חזיר. שלח לו המלבי"ם בחזרה את תמונתו וכתב לו: "אתה שלחת לי את תמונתך ואני שלחתי לך את תמונתך..." ולכאורה זה תלוי בשתי הדעות שלטעם התרומת הדשן שצריך להרבות בשברי מאכל יצא ידי חובת משלוח מנות, אבל לפי המנות הלוי שצריך להרבות אחווה ורעות, לא הירבה כאן אהבה אלא הירבה בשנאה וכעס בין איש לרעהו.

ד) כתוב בשו"ת משנה הלכות (ח"ב סי' צ"א) לדון באדם ששלח לחברו משלוח מנות בשעה שהוא שיכור אם יצא ידי חובת משלוח מנות, דלכאוי' זה תלוי בשתי הדעות שלפי התרומת הדשן יצא כיון שהביא לו אוכל, אבל לפי המנות הלוי השיכור אינו יודע מי שלח לו את זה וגם אינו יודע שהביא לו בכלל משלוח מנות ולא הרבה שלום ורעות.

ה) בספר פסקי תשובה (שיצא לאור בוורשא לפני השואה) דן בדין משלוח מנות באדם חשוב שאם קיבל משלוח מנות מקיים בעצמו את המצווה וא"צ ליתן לאדם אחר מפני שע"י קבלתו נהנה הנותן ואף שבמצוות משלוח מנות צריך דבר מאכל, מ"מ שנהנה הנותן בה ע"י דבר מאכל חשוב הנה זו כמשלוח דבר מאכל ולכאורה תלוי בב' הדעות שלפי התרומת הדשן לא ריבה את צרכי הסעודה, אבל לפי המנות הלוי הוא ריבה אהבה ואחווה ורעות.

ו) בספר פסקי תשובה (סימן קמ"ג) דן בדין השולח מנות ששלח מנה ואח"כ עוד מנה, ולכאורה זה תלוי בב' הדעות, שלפי התרומת הדשן סו"ס הביא שתי מנות לסעודה ויצא אבל לפי המנות הלוי ריבוי אחווה ורעות זה ששולח דווקא שתי מנות אבל ששולח זה אחר זה אינו מרבה אחווה ורעות. לעומת זאת הגרצ"פ פראנק זצ"ל מוסיף חידוש העולה מדבר

רבנו חננאל וגרסת הירושלמי שאין צורך שהמשלוח מנות ישלח ביחד שאפשר לשלוח מנה ואחרי זה עוד מנה. אמנם המהר"י אלזאזי זצ"ל (בקונטרס חוג לארץ) הסתפק בזה.

ז) אדם שהביא לחברו תרנגולת טריפה במשלוח מנות אם יצא ידי חובת משלוח מנות לכאורה זה תלוי בשתי הדעות שלפי המנות הלוי כיון שהרבה אחווה ורעות יצא אבל לפי תרומת הדשן לא הרבה באכילה ואינו יצא ידי חובת משלוח מנות ט. היה מעשה בשנת תשע"ט שבחור הביא לרבו משלוח מנות תרנגולת שלמה חיה אם יצא ידי חובת משלוח מנות לכאורה זה תלוי בשתי הדעות שלפי התרומת הדשן אינו יצא כיון שלא הביא לחברו אוכל לסעודת פורים, אבל לפי המנות הלוי יצא כיון שהירבה אחווה ורעות.

ובדין נתינת מנות שאינם דברי מאכל או מאכל שאינו מבושל, כתב השו"ע (סימן תרצ"ה ס"ד) "חייב לשלוח לחברו שני מנות בשר או של מיני אוכלין כתב ע"ז המשנ"ב ולא בגדים ושאר דברים וה"ה משקה דשפיר דמי דשתייה בכלל אוכלין וכן סגי באחד אוכל ואחד משקה ובעינן שיהיה מן אוכל מבושל ולא בשר חי דמשלוח מנות צריך להיות ראוי לאכילה מיד ואם שחטו אותו מותר.

וכתב בשו"ת צ"ץ אליעזר בשם כמה פוסקים שסיגריות וטבק הרחה לא בכלל מיני מאכל ואפי' שביו"ט התירו סיגריות מטעם אוכל נפש ובמשלוח מנות צריך דווקא דבר שאוכלים ואינו יצא בסיגריות לעומת זאת יש פוסקים שאומרים שיצא ידי חובה מכיוון שזה נכנס לגוף ונהנה ממנו וזה גורר לתאווה המאכל ולכן יוצא בזה ידי חובת משלוח מנות, ולפי הפוסקים שאומרים שיוצא בסיגריות, אם הביא לו שני סוגי טעמים בסיגריות יש להסתפק בזה. ולכאורה זה תלוי בשתי הדעות שלפי התרומות הדשן אינו יצא כיון שלא הרבה אוכל אבל לפי המנות הלוי יצא כיון שהרבה אחווה ורעות. ויש להסתפק באדם שאינו מעשן סיגריות, דלכאורה אינו יוצא ידי חובת משלוח מנות כיון שאצלו נחשב כדבר המזיק שאינו דבר מאכל.

ובקונטרס ימי הפורים להגר"א שכטר שליט"א מביא שאמר לו מרן הקהילות יעקב זצ"ל שבחור ישיבה הזקוק לסיגריות והוריו אינם מוכנים לשלם לו על קנייתו, הרי הנותן לו

סיגוריות מקיים בכך מתנות לאביונים ויסוד הדברים כתובים בקה"י בסוף מסכת סוכה שם דן הסטייפלר זצ"ל בהרחבה האם בן ישיבה שהוריו מספקים לו כל צרכיו ויתר צרכיו מסופקין לו ע"י הישיבה נחשב לעני או לא ומסקנתו היא שבדברים שמסופקין לו ע"י הוריו והישיבה אינו נחשב לעני ואילו בדברים הנצרכים לו לחיי-נפש והוריו או הישיבה אינם מספקים לו נחשב לעני לכל דבר, עיי"ש בדבריו.

ובעניין נתינת מתנות של חפצי ערך ותכשיטים וכדומה, לכאורה גם כן תלוי במחלוקת זו, שלמנות הלוי הרי הירבה אחווה ורעות ולפי התרומת הדשן לא יצא, כי לא הביא אוכל לצרכי הסעודה. וכ"כ התרומת הדשן עצמו, כמובא בתחילת דברינו, עיי"ש.

ח) מגילה ז' ע"ב: אבי בר אבין ורבי חנינא בר אבין מחלפי סעודתייהו להדדי. וברש"י כותב מחלפי סעודתייהו - זה אוכל עם זה בפורים של שנה זו, ובשניה סועד חברו עמו, עכ"ל. וכבר תמחו רבים דלפירוש רש"י אין המקבל מקיים מצות משלוח מנות, והב"ח סי' תרצ"ה תירץ דעיקר תקנת משלוח מנות הוא להרבות רעות בין כלל ישראל, וכיון שישבו יחד בסעודה, כבר נתקיים תכלית המצוה. ועי' במג"א שם סק"ב שכי' דמשמע מרש"י שהסועד סעודתו על שלחן חברו פטור מלשלוח מנות, ומסייע בצ"ע. ומבואר שפי' ברש"י דהשני פטור ממשל"מ משום שהוא אוכל על שלחן חברו.

ובשו"ת חת"ס או"ח (סי' קצ"ו) שהביא ב' טעמים למצות משלוח מנות, א' כמ"ש התה"ד שיהיה לחבירו כדי לאכול סעודת פורים, ב' כמ"ש בספר מנות הלוי להרבות רעות בישראל. ופשוט שהב"ח נקט כטעם ב' שנתקנה משום רעות, ולפיכך כשישבו ושמחו יחד קיימו המצוה, אבל המג"א ס"ל כטעם א' שצריכים לדאוג עבור סעודת חברו, והוסיף בזה דרך מי שעושה סעודה בעצמו חייב לדאוג לחבירו, אבל מי שסמוך על שלחן חברו פטור.

ט) אדם שיש לו חבר שאינו יכול לאכול מאכלי חלב וכדומה, מטעמי בריאות, אבל אחים שלו יכולים לאכול, האם יצא י"ח משלוח מנות?

ולכאורה זה תלוי לפי שתי הדעות, להתרומת הדשן יצא כיון שאחיו יכולים לאכול זאת ואז הירבה באוכל, אבל לפי המנות

הלוי לא יצא כיון שלא הרבה באחוזה ורעות מכיון שאינו יכול לאכול זאת.

ואכן מצינו שנסתפק בדין זה הבאר היטב (סימן תרצה ס"ק ז) וז"ל: "נסתפקתי מי ששלח לחברו משלוח מנות עם תרנגולת טריפה והוא לא ידע ואכל ואח"כ ביום הפורים עצמו נודע לו שהייתה טריפה אם יצא יד"ח משלוח מנות או לא(עיי' בספר מצל מאש סימן ס"א), וכבר האריך בזה הגאון ר' שלמה קלוגר זצ"ל בחיבורו חכמת שלמה על השו"ע (סימן תרצ"ה) וז"ל: נסתפקתי באדם השולח לחולה דבר איסור כגון סתם יינם לחולה שאין בו סכנה או שאר איסור דרבנן או איסור תורה לחולה שיש בו סכנה האם יוצא בזה יד"ח משלוח מנות תלוי אם הולכים אחרי המקבל שאז ראוי לאכילה או שהולכים אחרי הנותן ואז אינו ראוי לאכילה והנה זה יש לפשוט מגוף הפסוק ממ"ש "ומשלוח מנות איש לרעהו" ולכאורה תיבת "איש" מיותרת והרי מספיק "ומשלוח מנות לרעהו" וגם כן כתוב בעזרא משלוח מנות ואין נכון לו ומדכתיב איש לרעהו בע"כ הכוונה שהיה מנות לאיש הראוי לו ושלח לרעהו אבל מה דאין ראוי לו גם חברו אינו יוצא בזה אך זה יש להסתפק דהנה הם שניהם חולים והותר להם לאכול דברים אסורים ויש ביד המשלח מנה אחת היתר ומנה אחת איסור ולחברו אין כלום אם ישלח לחברו ההיתר יצטרך לאכול איסור מה יעשה בעלמא אומרים "חייך קודמים" ויאכל הוא את ההיתר וישלח לחברו את האיסור כי קא מיבעיא במשלוח מנות בפורים דהעליתי דהמשלוח מנות צריך להביא למי שראוי לו, א"נ דאם יאכל הוא היתר א"כ הוי איסור אין ראוי לו כיון שלו יש היתר א"כ לא יצא בזה ידי משלוח מנות וכיון דסוף סוף יהיה איסור נאכל מוטב שיאכל אם אסור ולחברו יהיה היתר ויקיים משלוח מנות או נימא דעכ"פ "חייך קודמים" ויאכל היתר אך שלא יקיים משלוח מנות כגון דא צריכא רבא, וצ"ע ודו"ק היטב, עכ"ל המהרש"ק שם.

נמצא שהמהרש"ק ראה ספק זה ונחשב שאם המאכל שהביא במשלוח מנות נחשב אסור באיסור אכילה מהתורה, לא יצא ידי חובה אך אם איסור אסור רק מדרבנן אם יצא ידי חובתו ואמנם כל זה משכבר אכל המקבל ונהנה ממנו ואם נתגלה האיסור לפני האכילה אף באיסור דרבנן לא יצא השולח ידי חובתו

ועל דברי המהרש"ק זצ"ל העיר מו"ר הגרש"ב גנוט שליט"א בספרו ויאמר שמואל (סימן מו) דנראה דנחלקו בזה הראשונים, במחלוקתם הנודעה בהבא למול בשב"ק ואשתפוך חמימי, האם שרי למולו ועיי"כ יצטרכו לחלל לו שבת ולחמם מים משום פיקוי"נ שדוחה כה"ת א"ד דלא ימולו ולא יצטרך לחלל שבת, (ועי' חכמת שלמה סי' שלי"א בזה, שביאר דנחלקו הראשונים בגדר פיקוי"נ, אי הותרה או דחוייה). ולכא"י ה"ה כאן. דעיי' שיתן לחבירו דבר ההיתר יקיים מצוה דמשלוח מנות, אך עיי"כ ייאלץ לאכול דבר איסור משום פיקוי"נ. ואם לא יתן לו דבר הכשר, לא יקיים מצות משלוח מנות (משום שלא יוכל ליתן לו דבר איסור אשר הוא עצמו אסור באכילתו, מחמת שיש לו דבר היתר) אך לא ייאלץ להכנס למצב דפיקוי"נ ולאכול דבר האיסור. נמצא ששאלת המהרש"ק תלויה בפלוגתא בעה"מ ורמב"ן ורשב"א בשבת קלד, ב.

וכתב מו"ר שליט"א בספרו ויאמר שמואל דאמנם עדיין יש לסלסל קצת בזה, דהנה נודע הדיון בגדר "ונטמאתם בס" דמאכלות אסורות, האם טומאת מאכ"ס נובעת מחמת איסור האכילה שבהם, א"ד דאף שמותר לו לאדם לאכול מאכ"ס (מחמת פיקוי"נ) עדיין יטוטמם ליבו ונפשו, דסו"ס התגעל במאכ"ס. ועי' בזה בש"ך יו"ד סי' פ"א ס"ק כ"ה ובט"ז שם סק"י"ב ובפרמ"ג במשבצ"ז שם סק"י"ב ובערוה"ש שם ובדרכ"ת שם ס"ק צ"א. ומדברי הש"ך שם נראה דה"ה באכילת איסור דרבנן, [וציין מו"ר לדרשות הר"ן דרוש י"א ד"ה ואני דפשיטא ליה דאם הכריעו הסנהדרין להתיר לו דבר איסור, דלא יוליד זה רע כלל, ולד' המהר"ל בתפא"י פ"ח דבשנות הכיבוש שהותרו קדלי דחזירי באכילה, לא היה באכילתם טמטום הלב, וציין לד' שו"ת חת"ס או"ח ח"א סוס"י פ"ג ולד' הנצי"ב ז"ל בהעמק דבר דברים ו, י ובהרחב דבר שם, דחולה עדיף שיחלל שבת בכדי לאכול מזון כשר מאשר שיאכל מאכלות אסורות שבהם יטומטם לבו, ולד' המשך חכמה דברים ו, יא ולד' הגר"ח ויהר"ז"ס שבס' תורת חיים (בריסק) פרשת שמיני, ואכמ"ל]. והנה א"נ כצד ב' א"כ יתכן וכאן לא יתחייב ליתן לחבירו דבר ההיתר ועיי"כ ייאלץ להגלעל בעצמו במאכ"ס ולהיטמטם. דמי יימר לן דבשביל קיום מצוה דרבנן חייב אדם להכניס עצמו למצב שיטומטם ליבו!! ודוקא האיסורים הותרו, אך אם לא ירצה להיטמטם, יוכל. וצ"ע בזה.

משלוח מנות לאוהביו

יש לשאול מדוע לאביונים צריך להביא לשני עניים ואילו במשלוח מנות צריך להביא רק לאדם אחד?

ותירץ הב"ח שבעוד שאביונים יש הרבה מאוד אבל חברים טובים יש רק אולי אחד כמו שמצינו גבי חבריו של איוב שנאמר בו שהיו לו שלשה חברים טובים ונאמר "וקנה לך חבר" שיהיה לו חבר וזה המצווה לשלוח שתי מנות לרעהו הטוב להיות שש ושמוח עמו.

בדין משלוח מנות בחצר שאינה משתמרת

שאלה: הנה דברים שבכל פורים שראובן מגיע ליתן משלוח מנות לשמעון ושמעון אינו נמצא בבית ולכן הניח ראובן את המשלוח מנות ליד דלת ביתו של שמעון ושמעון חזר הביתה רק לאחר פורים ואם כן קיבל את המשלוח מנות וזכה בו רק לאחר פורים. ואולם דאפשר ושמעון זוכה במשלוח מנות ע"י זה שהניחם ליד ביתו מדין קנין חצר ואז זכה בו כבר ברגע שהמשלוח הונח ליד דלת ביתו.

תשובה: בגמרא בב"מ י"א ע"א מצינו במשנה ובגמרא שחצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו בחצר המשתמרת ואומנם בחצר שאינה משתמרת צריך לעמוד בצד החצר ונחלקו הראשונים אם צריך גם לומר "זכה לי שדי" או לא שלדעת התוס' ועוד הרבה ראשונים שאין צריך לומר ולדעת הרמב"ם (גזילה אבידה פ' יז' ה"ח) צריך לומר זכה לי שדי ובגדר חצר המשתמרת מצינו מח' בפוסקים שלדעת הנתיבות המשפט (סימן ר' ס"ק ג') מהני בכך שחצרו גדורה בגדרות ואין צורך שלבעליה יהיה מנעול ומפתח וכך פסק ערוך השולחן כדעת הנתיבות המשפט, אבל המקנה (בקונטרס אהרן ס' ו') סבר שצריך חצר מוקפת במחיצות ונעולה במנעול.

והאמרי בינה חו"מ קונטרס בדיני קנינים סי' ט' כתב נראה הא דקיי"ל דחצר השותפין אינו קונה זה מזה אבל מיד אחרים יכול כל אחד לקנות והטעם דכל זה שכל אחד משתמש נעשה כשלו וכמש"כ הר"ן נדרים ר"פ השותפין אבל זה ניחא דיכול לקנות מן האחרים כיון שהוא רוצה לשמש הוי כשלו אבל

לקנות שותף אחד מחברו אין כאן הוצאה מרשות לרשות אבל אם אחד מוכר לחברו ואמר הלוקח למוכר תן ותניח על חצר השותפין בשליחותי י"ל דקונה דחשבינן שזה משמש בהחצר בשליחותו של הלוקח והוי כאילו הלוקח משמש ועיי"ש.

וכתב מו"ר בספרו ויאמר שמואל שכאשר מדובר בתיבת דואר סגורה והדוור הכניס את העיתון בתוך התיבה הוי חצר המשתמרת וקונה ומה קורה במקום שהעיתון בולט החוצה לכאורה זה חצר שאינה משתמרת אם זוכה או לא והנה נחלקו הראשונים האם חצר שאינה משתמרת ויש דעת אחרת מקנה כלומר שאחד רוצה להביא מתנה לחברו והוא התכוון להקנות לחברו את המתנה ושם לו את המתנה בחצר שאינה משתמרת ישנה מח' האם קונה או שלא קונה השו"ע והרמ"א מביאים בזה מח' והשו"ך אומר שזה ספיקא דדינא וממח' זאת הסיק הקצוה"ח הסיק מזה אומר שאחר משמר לו את המתנה לבעל החצר אבל מי שבא והניח במקום שאינו משתמר ואינו שומר לו את המתנה אז אינו זכה אומנם הקצוה"ח הביא בשם השיטמ"ק בב"מ (יב' ע"א) שכאשר ישנה דעת אחרת מקנה קונה בעל החצר גם בחצר שאינה משתמרת כלל וכתב שדורו נחמדים מפז וכך הביא הקצוה"ח בשם הגאון מיימוניות שהובא בבית יוסף סימן רב' ס"ז לאור זאת כתב בספר אמרי יעקב על השו"ע הרב ס"ד אות נ' שעיתונים ולוחות שנה המחולקים בתיבות הדואר שנחשבים לחצר שאינה משתמרת אם לוקח משם עובר על גזל מפני שמחלקי העיתונים והמוציאים לאור מקנים לבעלי התיבות את העיתונים והלוחות אבל יש להרהר בדבר ראשית דבר החושן משפט נחלק על הראשונים שאומרים שיש בזה דעת אחרת מקנה וכך פסק ערוך השולחן בסימן ר' ס"ט שאין הלכה כדעה זו שהביא קצוה"ח.

ועוד דבר הביא מו"ר בספרו ויאמר שמואל, שברגע שמחלקים את העיתונים וברגע שנלקח עיתון אין בעיה ששכן אחר יקח את העיתון מתיבת הדואר של שכנו אמנם לעיתים רחוקות זה יכול לגרום נזק רב כיון שאדם שמפרסם מודעה בעיתון הוא רוצה לראות את המודעה ועכשיו אין לו את העיתון הוא אומר למו"ל של העיתון שלא שווה לו לפרסם מודעה כיון שלא כולם מקבלים ואז המו"ל מפסיד לקוחות לכן אפשר לקחת שכן לשכן אבל בחורי ישיבות או מוסדות אסור לקחת עיתונים מהתיבות דואר ולכך יש מוקדי חלוקה במקומות

מרכזיים לבחורי ישיבות ומוסדות חינוך וכתב הקצוה"ח וז"ל וכ"ש בדעת אחרת מקנה דמבדל בדילי אינשיה מיניה כיון שאין דעת הנותן להם לפ"ז כאשר אנשים לוקחים עיתונים מתיבות הדואר אנשים לא מבדל בדילי מיניה אמנם במשלוח מנות פשוט שבדילי מיניה ולכאורה יש לחלק בין תיבת דואר שגונבים את העיתונים שיש להם הוראת היתר אבל במשלוח מנות שגונבים אין שום הוראת היתר.

וראיתי שעוד כתב מורי ורבי שליט"א בספרו ויאמר שמואל, ששאל את רבינו מרן רבי חיים קנייבסקי שליט"א האם תיבת דואר נחשבת לחצר המשתמרת או שלא וענה לו שיש מחלוקת בזה, י"א שכן וי"א שלא.

נמצא הלכה למעשה ישנה מחלוקת בין הנהגות המשפט שמספיק גדרות לבין המקנה שצריך שיהיה נעול לכאורה שאדם שם לחברו משלוח מנות מאחורי דלת דירתו ולא נמצא בבית לפי הנהגות המשפט קונה כי יש גדרות ולמקנה אינו קונה כי צריך שיהיה גם מנעול ולדברי הקצוה"ח שיש דעת אחרת מקנה יוצא שמי ששם משלוח מנות מאחורי הדלת ודאי יזכה ולפי הנהגות והערך השולחן לא יזכה.

מיני האוכל שצריך לשלוח במשלוח מנות

כתב בשו"ע סימן תרצ"ה ס"ד : חייב לשלוח לחברו שתי מנות בשר או של מיני אוכלים . וברמב"ם פ"ב דמגילה ה"ט"ו כתב וכן חייב אדם לשלוח שתי מנות בשר או שני מיני אוכלים לחברו שנאמר "ומשלוח מנות איש לרעהו" שתי מנות לאיש אחד וכלה המרבה לשלוח לרעים הרי זה משובח ע"כ. ומבואר דצריך לשלוח שני מיני אוכל דווקא ומשמע דאי ישלח שתי מנות ממין אחד לא יצא דהכל נחשב כמנה אחת ולפ"ז מה שכתב הרמב"ם והשו"ע "חייב לשלוח שתי מנות בשר" צריך לומר דמייירי בשני מיני בשר כגון מנה אחת של בשר בהמה ומנה אחת של בשר עוף או ששניהם יהיו ממין בהמה אלא שזה מבושל וזה צלוי דכיון שהם בשני טעמים אחרים נחשבים כשני מנות וכן כל כיו"ב אבל אם ישלח שני עופות

מבושלים או שני חלקי ירך וכל כיו"ב הוה כמו מין אחד ולא יצא.

ובספר שלמי תודה (סימן כ"ט) כותב שיש שביארו את דברי הרמב"ם והשו"ע "ששתי מנות בשר או שני מיני אוכלין" אין הכוונה משני מנים אחרים דווקא אלא רצה לומר שתי מנות חשובות ואפילו מאותו המין כי מנה הכוונה מנה חשובה ולא כל שהוא וצריך שיהיה בכל אחת מהן מנה חשובה כדי שיהיה ניכר ע"י זה שהם כשני מינים ושני מנות כי אם יהיה רק כל שהוא מכל חתיכה מאותו המין נחשב הכל כמו מנה אחת אבל באמת אין צריך שיהיו שתי מינים אחרים לגמרי אלא אפי' שתי מנות מאותו המין כגון ששניהם מאותו מין בשר נמי שפיר דמי.

וכך כתב הפמ"ג בספרו ראש יוסף על מגילה (ז' ע"א) דממה שכתב הרמב"ם חייב לשלוח שני מנות בשר או שני מיני אוכלין אין ראיה לומר שאם שלח ב' פירות ממין אחד לא יצא ע"ש אולם מסוגיית הגמ' במסכת מגילה (ז' ע"א) משמע דבעי שיהיו המנות משני מיני אוכל אחרים דאמר התם ר"י נשיאה שדר ליה לרבי אושעיה אטמא דעיגלא תלתא וגרבא דחמרא עייש [ועי' ב"ראש יוסף" שם מש"כ אסוגיית הגמ']. וכ"כ בספר ערוך השולחן (סי' תרצ"ה הי"ד) לדבר פשוט דשני חתיכות ממין אחד אינו מועיל דלאו שני מינים מיקרו ושתי מנות בשר שכתב הרמב"ם דמהני היינו משני מיני בשר ע"ש והיינו בחלוקים בדעתם כגון שזה מבושל וזה צלי וכיוצא ב.

ואפשר דגם שתי חתיכות מבושלים מאותו בהמה אלא שהם שני חלקים אחרים אם הם חלוקים בטעמם מהני והוה זה כשני מיני אוכל וכתב הגר"צ פלדמן זצ"ל דהנה מי ששולח לחברו שתי מנות בזה אחר זה כגון ששלח מנה אחת בבוקר ומנה אחת בצהרים נראה דאם הראשונה עדיין קיימת בשעה ששלח את השניה יצא דמצטרפין שתי המנות ליחשב משלוח חשוב כאילו שלח מעיקרא שתי מנות כאחת אבל היכא דאין הראשונה קיימת כגון שנאכלה קודם ששלח את השניה או שהמקבל שלחו לאחר ואינה ברשותו יש לעיין אם גם בזה יצא המשלח או לא דהרי הא דחייבו חכמים לשלוח שתי מנות וא"כ אפשר דהיכא דשתי המנות אינם ראויים להצטרף אין זה משלוח חשוב של שתי מנות ולא יצא וצ"ע.

וכתב בשלמי תודה להגרבי"צ פלמן שאכן כבר דנו בזה הפוסקים, עי' בספר "פסקי תשובה" (ח"א סי' קמ"ג) שכתב בשם חידושי מהר"א (לרבי אליעזר אויערבאך זצ"ל מקאליש) וז"ל: יש לחקור במצות משלוח מנות דבעי דווקא ב' מנות לאיש אחד אי מתחילה שלח מנה אחת ואח"כ שלח לו עוד מנה אחת מי מצטרפין או לא ואת"ל דמצטרפין אכתי נאכלה המנה האחת קודם ששלח לו השניה מהו נימא דגם בכה"ג מצטרפין או לא וצ"ע ע"כ. ובהגה' "פעולת שכיר" על ספר "מעשה רבי" (הלי' פורים סי' רמ"ט) כתב דכששולח בשתי פעמים זה אחר זה יצא ופירש על דרך זה סוגית הגמ' במגילה (ז' ע"א) לפי גירסת הירושלמי דגרס הדר שלח ליה וכו' דמצטרפי שתי המנות ששלח בכל פעם ע"ש מיהו אפשר דמירי דווקא היכא שהמנה הראשונה עדיין קיימת בשעה ששלח את השניה [וגם בעיקר פירושו לפי גירסת הירושלמי עי' לעיל בסי' כ"ח אות ד' מש"כ בשם הריטב"א במגילה שם והחיי אדם (כלל קנ"ה דין ל"א) שפירשו מענין אחר]. ובספר "ככר לאדון" להרב החיד"א זצ"ל על מס' קטנות והגהות וליקוטים (בליקוטים על הש"ס במס' ערכין דף כ' ע"א בסוף הליקוטים אות ל"ב) ג"כ עמד בזה והביא לסוגיא דערכין שם דאמרינן שאם אמר דמי עלי וחזר ואמר דמי עלי כיון דבזה אחר זה נדר תרי זימנא מדינן לי בתרי זימני או לא וכתב החיד"א דמכאן יש קצת ראיה לענין משלוח מנות דיש לשלחם בבת אחת דווקא דהא בקרא לא כתיב "ומשלוח שתי מנות" ורבותינו ז"ל נקטו דהיכא דכתיב שתי הוא לגלות דסגי בשתיים בזה אחר זה וגם החיד"א זצ"ל לא הכריע בדבר מכח ראיה זו ומסברא היה נראה דגם אם צריך לשלוח בבת אחת מ"מ אם המנה הראשונה עדיין קיימת כששלח את השניה מצטרפי אהדדי והוי כמי ששלח בבת אחת.

ובכפ' החיים סי' תרצ"ה ס"ק ל"ו הביא בשם ספר יפה ללב (ח"ב אות ט"ו) דיש לשלחם בבת אחת ולא בזה אחר זה וכ"כ בתשו' "אמרי קדוש" (להגאון רבי שבתי גרמיון זצ"ל מחכמי ירושלים והובא בחיד"א בכ"מ מונדפ' דבריו בקובץ בית אהרון גליון פ"ז) דהיכא דלא שלחו שתי מנות בבת אחת אפשר דלא יצאו דהא כתב הר"ן במגילה וז"ל שתי מנות לאיש אחד היינו מיני מאכל ומשתה לעשירים ולאביונים (פ"י במתנות לאביונים) די לכל אחד (לכל עני) במתנה אחת שהיא נחשבת בעיניהם כדבר גדול ע"כ ומבואר דטעמא דבעי שתי מנות הוא כדי שתהא נחשבת בעיניו כדבר גדול ולעני די במתנה אחת

כיון דגם מתנה אחת נחשבת בעיניו לדבר גדול וא"כ משמע דצריך שיהיו שתי המנות יחד כדי שיהיה נחשב בעיניו לדבר גדול וישמח בזה דאי לא שלחו בבת אחת אין כאן גדול וחשוב ולפי"ז כתב דשנים שאין בידם אלא מנה אחת אינם יכולים להחליף את של זה לזה ושל זה לזה ולחזור ולהחליף פעם אחרת דאף דנמצא דכל אחד נתן שתי מנות מ"מ לא נתנום כאחת ולא יצאו [נוע"ש עוד דמהאי טעמא צריך שיהיו המנות דבר ראוי חשוב בעיניו וגם לא יתן ע"מ להחזיר דאין זה נחשב בעיניו לדבר גדול וגריעא ממנה אחת דלא מהני]. מיהו אכתי אפשר דאף לדבריהם דווקא בשולח בזה אחר זה ולא היו שתי המנות ברשותו כאחת לא יצא וכההיא דהתם דבשעה שחזר חברו ושלה לו הרי החזיר גם הוא את המנה הראשון, אבל אם קיים הראשון בשעה ששלח את השני מצטרפי למיהוי כדבר גדול וחשוב ויצאו יד"ח, עכ"ד השלמי תודה.

משלוח מנות ע"י שליח

כתב השו"ע בסימן תרצ"ה סעיף ד' חייב לשלוח לחברו שתי מנות ובמ"ב ס"ק י"ח הביא דבתשובת "בנין ציון (לבעל הערוך לנר) סימן מ"ד מסתפק אם הביא בעצמו מנות ולא ע"י שליח אם יוצא, דכיוון דכתיב "מישלוח מנות" אפשר דבעינן דווקא ע"י שליחות וסיים דמיסתבר דכיוון דתעמי המיצוה שייך גם בנותן בעצמו יצא בכל עניין ומכול מכוס לכתחילה טוב יותר לשלוח המנות ע"י אחר ע"ש

ובחידושי חתם סופר גיטין (כ"ב ב') ד"ה והא לאו בני דעה נינהו כתב דאף אם שולח ע"י משלח מ"מ אין צריך בזה כל גדרי שליחות ואפי' ע"י קטן ונכרי או קוף שפיר דמי וז"ל ודע והבן כל מה שאמרו חז"ל פלוני בר שליחות או אינו בר שליחות היינו רוצה לומר בר שליחות כמותו או אינו בר שליחות כמותו אבל שליח ואפי' קוף יכול להיות שליח ואינו כמותו נפק"מ היכא שהקפידה התורה שיעשה בעצמו אלא שאנו אומרים שלוחו הוי כעצמו לזה בעינן דין שליחות דאי לא לא הוי כמותו אבל היכא דאמרה תורה שישלח שליח כגון

משלוח מנות זה סגי ע"י קוף וכל הפסולים ואין זה כי כבר טעו בו גדולים וטובים ממני עכ"ד ובפשטות משמע דס"ל דצריך לשלוח ע"י שליח אלא דאין צריך בזה לגדרי שליחות, כי מתחילה כך היתה תקנה שישלח ע"י אחר ואין צריך ששליח יהיה כמותו

ובהגהות וחידושים מבעל החתם סופר עם ליקוטי הוספות מבנו מבעל הכת"ס (שנדפס בסוף השו"ע) בסי' תרצ"ה ס"ד כתב דבספר "ליקוטי חבר בן חיים" (ח"א בהגהות על ספר יהודה יעלה סי' ר"ד) כתב וז"ל שמעתי מפי דודי הגאון ז"ל כי מר חמיו הגאון ע"א נסתפק כיון דכתיב לשון שליחות "ומשלוח מנות" אפשר דבעינן דין שליחות ואינו יוצא על ידי שליח עכו"ם ומרן השיב לו אילו היה המצווה להוביל בעצמו ורק ע"י שליח ג"כ יוצא משום שלוחו של אדם כמותו הוי שייך דין שליחות אבל מאחר שהמצווה משלוח דווקא מצי לשלוחי גם ע"י גוי ע"כ וכ"כ בספר "שלמת חיים" (ח"א סי' ק"ה בהגה"ה שבסוף העמוד) בשם ספר המקנה (ח"ב פרט ז') שהביא מספר ליקוטי חבר (דף ל"ו) שהגאון רע"א נסתפק אם יוצא משלוח מנות ע"י עכו"ם והחת"ס השיב לו כנ"ל ומשמע מדבריהם דס"ל לחת"ס שהמצווה היא לשלוח על ידי שליח דווקא כמו שכתבו שהמצווה היא משלוח דווקא אלא שאין צריך בזה גדרי שליחות וכנ"ל

וכ"כ בספר דבר אברהם (ח"א סי' י"ג אות ד' ובחלק ב' סי' ח' וסי' כ"ז אות ה') דאף אי בעי שליח מ"מ כיון דאין צריך שיהיה כמותו מהני אף ע"י קטן ואין צריך שיהא בר שליחות ובשו"ת "יהודה יעלה למהר"י אסאד זצ"ל (באו"ח סי' ר"ז) נסתפק בזה אם יוצא ידי חובה משלוח מנות ע"י עכו"ם או עיקר הקפידא שחבירו יקבל המנות ובכל צד שיקבל יצא וכתב דבאמת לשון "משלוח" דכתיב בקרא אין הכונה דבעי דין שליחות דלשון "משלוח" דקרא קאי גם על המנות וגם על מתנות לאביונים דכתיב אחריו וכונת הפסוק דנקט בתרייהו לשון משלוח הוא לרבותא דאע"ג דבכל מקום מצוה בו יותר מבשלוחו כאן אין קפידא ושלוחו שווה ממש כמו על ידי עצמו א"נ עדיף יותר בשלוחו לפי שעיקר המצוה הוא דרך רעות ויותר דרך כבוד ע"י שלוחו אבל ודאי אין צריך בו דין שליחות ואפי' ע"י קטנים או גויים שפיר דמי והביא שכ"כ הגאון ר' שלמה קלוגר בסי' תרצ"ה ע"ש ומבואר שצדד דאפשר דאין

צריך כלל לשלוח ע"י שליח ובכל ענין פשיטא ליה דכשולח ע"י אחר אין צריך לדיני שליחות

ובשו"ת זכר יהוסף (להגאון ר' יוסף זכרי" שטרן משאוול זצ"ל) ח"ג סי' רנ"א סק"ג הביא דברי הר"י אסאד ואח"כ כתב דודאי אין צריך כלל שליחות במשלוח מנות דהא בקרא דנחמיה נמי כתיב "ושלחו מנות לאין נכון לו" ומפקינן מיניה ברפ"ב דביצה לענין עירוב תבשילין והתם ודאי אין צריך שליחות ואורחא דמילתא נקיט שהיו טרודים בעצמם בביתם בשמחת הסעודה כמו שנאמר שם "וילכו כל העם לאכול ולשתות ולשלוח מנות לעשות שמחה גדולה" ולכן גם כאן נקט מהאי טעמא לשון "משלוח מנות איש לרעהו" דאורחא דמילתא הוא כך אבל גבי אביונים נקט "מתנות לאביונים" דהם המשכימים בעצמם לפתחם

והוכיח ב"זכר יהוסף" שם דלשון משלוח לאו דווקא ואין צריך שליחות דבמגילה (ז' ע"ב) אמרינן אביי בר אבין ור' חנינא בר אבין מחלפי סעודתייהו להדדי ופרש"י זה אוכל עם זה בפורים של שנה זו ובשניה חבירו סועד עמו ומבואר דע"י שמזמינו לסעוד עמו קיים מצוות משלוח מנות והקשה הב"י בסו"ס תרצ"ה דכיון שאינו שולח לחברו אלא שחברו בא לסעוד אצלו איך יוצא בזה והא "משלוח מנות" כתיב ובעינן שילוח ממש ובידרכי משה" שם סק"ז תירץ דס"ל לרש"י דמשלוח לאו דווקא ואין צריך לשלוח לביתו דווקא ע"ש וא"כ כיון דמשלוח לאו דווקא ואפי' מזמינו לאכול עמו בביתו שפיר דמי ה"נ היכא דשולח לביתו אינו צריך לשלוח ע"י שליח [ואף להב"י שהקשה דבעי שישלח לביתו משום דצריך משלוח דווקא דרך כבוד ורעות מ"מ י"ל דעצם השילוח אין צריך שיהיה ע"י שליח ואפי' אם שולח לביתו שפיר דמי] וע"ש שהסיק דאף בנותן בעצמו שפיר דמי וכן דעת מרן החזו"א זצ"ל דאין צריך שליח במשלוח מנות ויכול לכתחילה לשלוח בעצמו וגם הוא ז"ל היה נותן בעצמו המנות לאחרים ולא חש להך ספיקא כלל וכ"כ בספר "כף החיים" ס"ק מ"א

ובשו"ת שלמת חיים (מהגאון ר' יוסף חיים זוננפלד זצ"ל) ח"א סי' ק"ה נשאל אם השליח קטן מי מהני והשיב דלכל הטעמים מהני לשלוח אפי' ע"י קוף או פיל כל שידע שהוא מחמת רעות והא דכתיב הכא "משלוח" בא לומר דאף שבכל המצוות קיי"ל מצווה בו יותר מבשלוחו מ"מ כאן לכתחילה

תיקנו שיוכל לעשותו ע"י שלוחו כדי שלא יתבטל בעצמו ממצות שמחת הפורים אבל אם רוצה לעשות בעצמו המצוה אין בזה קפידא ומצווה בעצמו קעביד ואם יודע שיעשה בזה נחת רוח יותר לחברו תבא עליו ברכה ע"כ ומבואר דס"ל נמי דאין קפידא לשלוח ע"י שליח דווקא ויכול לעשותו בעצמו ומ"מ אם רוצה יכול לכתחילה לעשות המצווה ע"י שליח ואין בזה משום מצווה בו יותר מבשלוחו כי כך תיקנו מעיקרא ואפי"ע שליח קטן או גוי נמי מהני והטעם משום דגם דרך זה רעות הוא ועיקר התקנה היתה לשלוחו דרך רעות וכל שהוא דרך רעות שפיר דמי ומשו"ה מהני אף שליח קטן או גוי

ובספר "שלמי תודה" כתב דאפשר דגם החת"ס בתשובה הנ"ל מודה דאין צריך לשלוח ע"י שליח דווקא אלא שכתב דאם השולח ע"י שליח אין צריך שהשליח יהיה כמותו כיון שכך היתה תקנה מעיקרא שיוכל לקיימו ע"י שליח ואין צריך לקיימו בעצמו ושהשליח יהיה כמותו ומשו"ה מהני נמי שליח קטן או גוי ואפי"ע ע"י קוף. אולם בספר "ליקוטי חברי" הנ"ל מבואר דלחת"ס המצווה היא משלוח דווקא וכ"כ החת"ס בלשונו דהכא אמרה תורה שישלח שליח משמע דצריך לשלוח ע"י שליח דווקא. והנה מי ששולח מנות ע"י קטן, והבטיח לקטן שיתן לו איזה שכר פעולה על ששלח בשבילו, צריך להזהר מאוד לקים דיבורו ולשלם לו בזמנו, כי זה קטן דינו כשכיר וחייב לשלם לו בזמנו כדין שכר שכירוכול שכן דאסור לכבוש את שכרו. וכ"כ בספר אהבת חסד(דיני תשלומי שכר שכיר פ"ט ה"ג)דדינא דשכר שכיר אינו דוקא אם שכרו על איזה שעות, אלא אפילו אם לעשות מלאכה קלה שיש בה שוה פרוטה ג"כ בכלל שכיר הוא, ושייך ביה כול הדינים, ויש אומרים דאפילו על פחות משוה פרוטה ג"כ עובר על מאחר זמנו, וכתבשם עוד (בסוף הלכה ה)דגם בקטן ששכרו לאיזה פעולה שייך בו כול הדינים האלו, וב"נתיבות החסד" שם (ס"ק ט"ז) הוכיח דבר זה מדברי הרמב"ם בפ"א מהל שכירות ה"ו, ואח"כ כתב וז"ל וראיתי אנשים שמשתמשים בקטן באיזה דבר של תשמיש, ומבטיחים להם שיתנו להם אח"כ איזה דבר מה עובר זה ולבסוף לא יתנו להם כלום, ושלא כדין עבדי דאיסור כבישת שכר שכיר שייך אפי' במלאכת פרוטה אחת וכמו שכתבתי בסעיף ג' ואפי' בקטן שייך זה, כמו שכתבנו דשייך ואפי' לאחר את זמנו כמו שכתבנו דשייך בו בל תלין וכ"ש לכבוש לגמרי אסור

והנה כששולח המנות ע"י קטן לכאורה צריך לברר שבאמת עשה הקטן את שליחותו שהרי בקטן לא אמרינן חזקה שליח עושה שליחותו כמבואר במס' עירובין (ל"א ב') בגמ' אמר רב חסדא בעומד ורואהו וכן פסק השו"ע בסי' ת"ט ס"ח וע"ש במ"ב ס"ק מ"ז וא"כ אם אינו יודע שעשה הקטן שליחותו אינו יכול לסמוך על זה אלא אם כן שלח גם לאחר וכבר יצא ידי חובתו ע"י אחר.

ובספר "אחיעזר" (ח"ג סי' ע"ג) כתב דבמשלוח מנות אף אם שלח ע"י גדול נמי לא אמרינן חזקה שליח עושה שליחותו משום דמשלוח מנות מדברי קבלה ומחמירין בו כשל תורה דלא אמרינן ביה חזקה שליח עושה שליחותו אפי' בגדול וכמש"כ הרמב"ם בפ"ד מתרומות ובשו"ע יו"ד סי' של"א סל"ד גבי שליחות להפרשת תרומה מיהו אם עשאו שליח בשכר שהוא כקבלן אמרי' חזקה שליח עושה שליחותו ע"ש שהאריך ולפי דבריו אם אינו שולח בעצמו צריך שידע וישמע מפי השליח שעשה כבר את שליחותו.

משלוח מנות בפירות שביעית

כתב בשלמי תודה דמלשון השו"ע סי' תרצה ס"ד חייב לשלוח לחברו וכו' וכיון שחייב הוא הסכימו הפוסקים שאין לשלוח מנות בפירות שביעית שהרי זה דומה לפורע חובו שהיא כעושה סחורה בפירות שביעית והתורה אמרה לאכלה ולא לסחורה. אמנם אין לאסור אלא מה שהוא מדינא וחיובא דמשלוח מנות שהם שתי מיני אוכלין או אוכל ומשקה אבל מה שמוסיף לייפות ומשקאות מותרים להיות מפירות שביעית.

וכן אין לאסור אלא המשלוח הראשון שנותן שבזה יוצא ידי חובתו אבל מה שמוסיף לתת לשאר רעיו ואוהביו אף שהוא בכלל המצווה וכלשון השו"ע "דכל המרבה לשלוח לרעים הרי זה משובח" מ"מ כיון שאינם חוב עליו שהרי מעיקר הדין די שנותן לאחד מותרים לבוא מפירות שביעית אולם אם שולח לשני משום שהשני שלח לו ומוכרח לו כפי המנהג ונימוס

העולם הרי זה כפורע חובו ויש להחמיר ולא לשלוח מפירות שביעית. ומי שחייב לחברו חוב כספי ושולח לו משלוח מנות כפרעון חובו אינו יוצא בזה י"ח מצוות משלוח מנות וה"ה אם אם עשה לו חברו טובה ונתן לו בשכרו משלוח מנות אינו יוצא דמשלוח מנות יש לקיים בחברו כשאין לחברו שום תביעות וזכויות

וכן מובא בשם מרן הגרא"מ שך זצ"ל שאמר דלשלוח פירות שביעית ודאי דשרי כיון שאין זה חוב ממון אלא מצווה ודמי לקידוש והבדלה מיין של שביעית ואין זה כפורע חובו מדמי שביעית וכנ"ל אבל להחזיר לו מדמי שביעית אסור משום דהוה כמו תגמולין דאסור וכדבריו נראה ג"כ מדברי בעל ה"צפנת פענח" בספרו על הרמב"ם בפ"ב ממגילה ה"ט"ו שכתב וז"ל וגם צריך שיהיו המנות שלו ולא משל מעשר ולא משל שביעית עיין בתוספתא פאה פ"ד דאין משלמין ממנו את התגמולים והתוספתא שביעית פ"ז וכן פסק רבינו בהלכות מתנות עניים פ"ו הי"ז ע"ש והנה דמאסר רק משום תגמולין משמע דלא אסר אלא להחזיר למי ששלח לו אבל לשלוח לו מתחילה מאי תגמולין שייך ביה וכ"כ בשו"ת תורה לשמה סי' קצ"ג דאם שלח אחד לחברו משלוח מנות אסור לחברו להחזיר לו מפירות שביעית דחשיב כפורע חובו מפירות שביעית כי זה שלח לו והדרך הוא שחברו חוזר ושולח לו ומוכרח להחזיר לו כפי המנהג והנימוס נמצא משלם מהם תשלומים ואסור כדאיתא בתוספתא שביעית פ"ו אין משלמים מהם ואין גומלין וכ"פ הרמב"ם בפ"ו משמיטה ויובל ה"י ע"כ הרי דלענין לשלוח מתחילה לא אסר ורק להחזיר לו אסור משום תגמולין

והנה ברמב"ם שם בהלכה ט"ו כתב אוכלין פירות שביעית בטובה ושלא בטובה בטובה כיצד שיתן לו פירות שביעית כמו שעשה עמו טובה שנתן לו או שיכניסנו לגינתו לאכול כמו שעשה לו טובה ע"כ וקשה למה לא יחשב גם זה כתגמולין שאסור בפירות שביעית ושמה י"ל דאיסור תגמולין הוא רק אם מפרש בהדיא שנותן לו משום כך או דמוכח להדיא דמשום זה הוא שולח לו אבל היכא דלא מוכח בהדיא אע"פ שמכוון לבו לכך שרי והתם מיירי הרמב"ם שאינו מוכח להדיא דבר זה אולם מסתימת דברי הרמב"ם בה"י דאסר לשלם תגמולין בדמי שביעית וכן מדברי הירושלמי דאסר לא משמע דמיירו רק בכה"ג דמפרש או דמוכח להדיא דמשום

תגמולין הוא דעבד אלא כל שעושהו משום גמול הוה כחוב ואסור וכן נראה מדברי ה"פני משה" בפירושו על הירושלמי שם שכתב שתגמולין היינו שזה אוכל עמו וחוזר חברו ואוכל עמו והתם בסתמא אינו מפרש בהדיא שמזמינו משום כך אלא מזמינו סתם לביתו לסעודה וצ"ע

ויש ליישב דדווקא בדבר שדרך בני אדם להחזיר לו תגמולין ומרגיש כמין חיוב לגמול לו טובה הוא דהוה כפורע חובו ואסור אבל בדבר שאין מקפידים בדווקא לגמול ולהחזיר טובה שרי וא"כ י"ל דבהלכה ט"ו מיירי הרמב"ם בדבר שאין הדרך להקפיד בכך ולהכי מותר להחזיר לו זה הטובה וחילוק זה שמעתי מהר"י רוכלין שיחי' ולפפ"ז גבי משלוח מנות אם שלח לו חברו מתחלה מנות והוא מחזיר לו מפירות שביעית כיון דהדרך הוא להחזיר לו י"ל דחשיב גם זה כתגמולין ואסור וכמשי"כ לעיל והכי מבואר להדיא מדברי בעל ה"תרה לשמה" שכתב לאסור תגמולין במשלוח מנות משום שהדרך והנימוס ולהכי חשיב כתגמולין ואסור משום דהוי כפורע חובו וכנ"ל ומבואר דאם היה דבר שאין הדרך להחזיר לא היה נאסר משום תגמולין ואע"פ שהוא מחזיר משום ששלח לו טין זה נחשב כגמול

והנה גבי מעשר עני איתא נמי דאין משלמין בו תגמולין ופירש הש"ך ביו"ד סי' קס"ו דאיירי כגון שחברו עשה עמו חסד וזה בא לשלם לו גמולו אל ישלם מעשר עני שהוא כמו פורע את חובו ולפמשי"כ אם עשה טובה וחסד כזה שאין הדרך להקפיד לשלם גמול על כך א"כ כיון שאינו מרגיש שמחויב להחזיר לו ליכא בזה משום תגמולין וצ"ל דהש"ך מיירי בדבר שדרך בני אדם להקפיד להחזיר לו תגמול וקצ"ע מסתימת הדברים שלא חילק בזה

מיהו ע"ש בש"ך שכתב וז"ל אבל משלימין ממנו דבר של גמילות חסדים של מצווה, וצריך להודיע שהוא מעשר עני, כיצד כגון אם גמל עמו חברו חסד באבל שאירעו, ואח"כ ארע אבל לחברו זה מותר לשלם לו גמול חסדו ממעשר עני כדי שלא יתבטל לגמול חסד של מצווה, וצריך להודיעו שהוא מעשר עני, כדי שלא יחשבו זה שפורע לו חובו שקדם לו הגמול, והו"ל פורע חובו במעשר עני, ומה שאמרנו למעלה שאין משלמין לו את התגמולין, היינו לשלם בו תגמולין של דבר הרשות שלא התירו אע"פ שהוא מודיעו שהוא מעשר עני,

ע"כ . וכן כתב בפירוש הרדב"ז על הרמב"ם בהלכות מתנות עניים פ"ו הי"ז . וכן כתב הב"י ביו"ד סימן של"א (ד"ה אין פורעין בו) בפירושו השני ע"ש . [ובפ"י קמא לא ס"ל הכי ע"ש]. ומבואר בדגמילות חסדים של מצווה התירו לשלם תגמולים אם הוא מודיעו, והטעם כדי שלא יתבטל מהמצווה.

ובספר "שלמי תודה" (סי' כ"ט) כתב שלפ"ז אפשר דאף למשלוח מנות נמי, אפי' אי נמי דלהחזיר מנות לחברו שכבר שלח לו הוי כתגמולין, מ"מ כיון דהוי זה דבר מצווה ולא דבר רשות, דמי לגמילות חסדים של מצווה ושרי אם הוא מודיעו שזה של שביעית, ודלא כמו שכתב בשם כמה אחרונים לאסור, ועדיין צריך עיון בזה . היכא דשולח לו יין של שביעית ורשום ע"ג הבקבוק שהוא של אוצר ב"ד וקדוש בקדושת שביעית, מסתברא דזהו כגופא כמודיעו ואי חשבינן למשלוח מנות כדבר מצווה דשרי במודיעו הכא נמי שרי לשלוח יין של שביעית שרשום ע"ג שהוא של שביעית, ואין בזה משום איסור תגמולין [והנה המשנ"ב בסעיף תרצ"ד ס"ק ג' כתב בשם השל"ה דהשתי מתנות שנותן לשני עניים צריכים להיות משלו ולא משל מעשר ולכאורה ה"ה דשתי מנות של משלוח מנות נמי צריך להיות משלו ולא ממעות מעשר, מיהו כל זה במעשר שאין זה ממונו אלא ממון של צדקה, וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין, אבל פירות שביעית ממונו הוא אלא יש בו קדושת שביעית ואי ליכא משום תגמולים שפיר יכול לשלוח ואין לאסור, ולא דמי למעות מעשר

וכתב הגר"צ פלמן דהנה יש לעיין במי שנוהג קדושת שביעית בפירות נכרי כדעת מרן החזו"א זצ"ל דקדושת שביעית נוהגת בפירות נכרי אם שלח פירות שביעית של נכרי לאחר הביעור לחברו הנוהג כדעת הפוסקים שאין בהם קדושת שביעית האם יצא בזה ידי חובה או לא שהרי למשלח עצמו הפירות אסורים לאחר הביעור, ולזה ששלח מותרים לו הפירות לאכילה והנה מצד איסור לפני עיוור ודאי דאין לו לאסור כמו כן המבי"ט בתשובותיו דכיון שיש לחברו על מי לסמוך ליכא לפני עיוור אלא שיש לעיין דכיוון דלמשלח אין הפירות ראויים לאכילה שהרי הוא נוהג בו קדושת שביעית ונאסרו הפירות לאחר הביעור, א"כ לא יצא דאין זה נחשב למנה אצלו או דלמא בתר המקבל אזלינן דכיוון דלדידה ראויים הפירות, שפיר דמי.

משלוח מנות ע"י רחפן אויר

בדבר שאלת הרה"ג רבי גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, דלהלן: "הסתפקתי השולח משלוח מנות לחבירו על ידי "רחפן" הפורח באויר, ומגיע למקום היעד ששולחו. האם יוצא בזה ידי חובת משלוח מנות לכתחילה".

הנה ידועים דברי שו"ת בנין ציון, שעיקר משלוח מנות הוא על ידי שליח דווקא, וכבר דשו ביה הפוסקים, יש שהקפידו בזה ויש שלא, ואכמ"ל. ובספר ליקוטי חבר הערות על שו"ת יהודה יעלה (או"ח סימן רד) כתב וז"ל: שמעתי ממו"ר החת"ס שחמיו הגרע"א נסתפק האם אפשר לשלוח מנות על ידי עכו"ם, והשיב לו החת"ס אילו היה המצוה להוביל בעצמו, ורק שהיה יכול לעשות שליח, כי שלוחו של אדם כמותו, אז בעינין שהשליח יהיה יהודי, אבל מאחר והמצוה הוא על ידי שליח, אפשר לעשות גם על ידי עכו"ם, עכ"ד.

וכעין זה כתב החת"ס בגיטין (כב ע"ב ד"ה והא לאו), דהיכא שאמרה תורה שיעשה את המצוה בעצמו, אלא שאנו אומרים שיכול גם לעשות שליח, בזה יש דין שליחות, וצריך לעשות שליח שהוא כמותו, אבל היכא שאמרה תורה שישלח שליח, כגון משלוח מנות, זה סגי אפילו ע"י קוף וכל הפסולים.

וכן מצינו בשו"ת הרשב"א (ח"א סימן שנו) על מצות שריפה שזורקין הפתילה לתוך פיו, שיכולין בית דין לצוות לגוי לזרוק פתילה לתוך פיו. שאין הגוי אלא שלוחו של בית דין ואין מיתת בית דין צריך גופו של בית דין. וכמו שבי"ד מכים וחובטים, וכי המומחה בעצמו היה מכה וחובט! אלא מומחה מצוה והדיוט חובט על פיו, ולא קרינא ביה לפנייה ולא לפני הדיוטות. הכא נמי לא שנא, עיי"ש. ובשו"ת דבר אברהם (ח"ב ח, א) דן בשעיר המשתלח שמצוותו על ידי שליח דוקא, א"כ יהיה אפשר לשולחו על ידי קטן, או על ידי עכו"ם, יעוי"ש ובחשוקי חמד (סנהדרין נ"ב ע"א). ולפי"ז נמצא דה"ה בנדו"ד, דאם אפשר לשלוח מנות ע"י שליח קוף או נכרי, ה"ה שאפשר לשלוח ע"י רחפן.

וכשהבאתי הנידון בפני בני ישיבה"ק ישיבת משאת המלך, ביום פורים קטן דהשתא, טען נכוחה הבה"ח אליך גניני נ"י דאין צריך לזה, כיון שהפעלת רחפן אינה אלא כוחו וידא אריכתא של השולח עצמו, שהרי האדם הוא זה שמשגר בלחיצת כפתור והכוונת הרחפן, ופשוט שיוצא בזה.

והבה"ח יוסף דב גלוצמן נ"י טען שכשאדם שולח משלוח ע"י רחפן, יש בזה מן הזלזול במי שהמשלוח נשלח אליו, וכה"ג הפסיד עיקר טעם משלוח מנות לדעת הר"ש אלקבץ זיע"א בספרו מנות הלוי, שהוא ריבוי אהבה בין איש לרעהו, ולא יצא כה"ג, וכפי שבי' הפוסקים שלטעם המנות הלוי השולח משלוח מנות בצורה מזלזלת שאינה מכבדת את המקבל, לא יוצא י"ח, ועי' רבנו חננאל מגילה ז' רע"ב. ואולם הבה"ח עקיבא אוסטרוב נ"י טען לעומתו שמשלוח ע"י רחפן, אינו מהווה סיבה לזלזול במקבל, אלא אדרבה, יש בכך מן ריבוי השמחה וריבוי תשומת הלב למקבל, כששולח לו משלוח מנות בצורה מקורית שכזאת.

וכשעסקנו ע"פ האיזכור הנ"ל, במחלוקת התרומה"ד והמנות הלוי בטעם משלוח מנות, כשדעת התרומה"ד הוא משום ריבוי הסעודה ולטעם המנות הלוי הוא כדי להרבות אהבה ורעות בין הנותן והמקבל, הסתפק הבה"ח ישראל מאיר גרינברג נ"י במקרה ששתי משפחות, משפחת כהן ומשפחת לוי למשל רבו ביניהם, ובא יהודי שלישי והניח ליד דלת משפחת כהן, משלוח מנות עם פתק בשם משפחת לוי, ולפני הדלת של משפחת לוי הניח משלוח מנות בשם משפחת כהן, כדי להרבות אהבה בין שתי המשפחות, וטען הבה"ח הנ"ל, שמקיים בזה משלוח מנות לבי' הטעמים, שלפי טעם התרומה"ד - ריבה מאכלים לסעודת פורים, ולפי טעם המנות הלוי, הגביר אהבה בין שתי משפחות המצויים עד כה במריבה ומשטמה. ואולם אני עני טענתי שלטעם המנות הלוי צריך להרבות באהבה וחיבה בין המקבל והנותן, ולא להרבות סתם כך, ע"י משלוח המנות, אהבה בין יהודים אחרים. ישמע חכם ויוסף לקח (מכתבי מו"ר הגרש"ב גנוט שליט"א, דברים שנתלבנו בשיעור בישיבתנו ישיבת משאת המלך אדר התשע"ט).

משלוח מנות ע"י קוף

כתב בספר חשוקי חמד מגילה ז', ב: מעשה באחד הרבנים שהתאונן בפני האדמו"ר מסטמאר זצ"ל, ששלחו לו משלוח מנות ע"י ילד המחופש לקוף, השיבו האדמו"ר אל יחר בעיניך על זה, שאפילו ע"י קוף ממש היו יכולים לשלוח, תמה הרב היתכן?! השיבו האדמו"ר כך כותב החתם סופר! חיפש הרב בחתם סופר ולא מצא, שב אל הרבי, אמר לו הרבי החתם סופר נמצא בגיטין (דף כב ע"ב ד"ה והא לאו), ושם כתב שהיכא שאמרה תורה שיעשה את המצוה בעצמו, אלא שאנו אומרים שיכול גם לעשות שליח, בזה יש דין שליחות, וצריך לעשות שליח שהוא כמותו, אבל היכא שאמרה תורה שישלח שליח, כגון משלוח מנות, זה סגי אפילו ע"י קוף וכל הפסולים.

וכעין זה כתב בשו"ת יהודה יעלה (או"ח סימן רז) שמה שנקט קרא לשון משלוח, לרבותא דאף שבכל מקום מצוה בו יותר מבשלוחו, קמ"ל קרא דבזה אין קפידא ששלוחו שוה ממש כמו ע"י עצמו, אי נמי עדיף נמי מצוה יותר בשלוחו, לפי שתכלית כוונתם במצוה זו לקרב הלבבות לאהבת ריעים, לכן יותר דרך כבוד הוא ע"י שלוחו, ודיבר הכתוב בהוה אורח ארעא, אבל ודאי אין צריך ביה דין שליחות, דהא מעשים בכל יום חזינן דמשלחין ע"י קטנים, וגם ע"י עכו"ם. אולם בפסקי תשובה (סימן קמח) הביא בשם החתם סופר שהרע"א הסתפק בזה.

ומי"מ יתכן שמי ששלח לרב על ידי ילד המחופש לקוף, והרב נפגע מזה, לדעת המנות הלוי (מגילת אסתר, ט יט) שטעם משלוח מנות הוא משום קירוב לבבות ואהבת רעים, לא יצא ידי חובתו, שבוה עשה מעשה הפוך, ואדרבה לא קירב לבבות אלא ריחק את הלבבות, וצ"ע.

השולח משלוח מנות לחבירו האם חייב להחזיר לו

שאלה. ראובן שלח מנות לשמעון, האם שמעון חייב לשלוח לו בחזרה משלוח מנות?

תשובה. איתא במגילה דף ז ע"ב אביי בר אבין ורבי חנינא בר אבין, מחלפי סעודתייהו להדדי, וכתב השפת אמת נראה שהיו עניים ונתן כל אחד לחבירו את סעודתו לקיים משלוח מנות, וכן פירש הר"ן, וי"ל נמי שהיו אחים סמוכין על שלחן אביהם, וקמ"ל דאע"ג דאורח אסור ליתן סעודתו במתנה לאחר, דבעל הבית יהיב ליה למיכל ולא למיתביה לאחרני, מ"מ להחליף סעודתייהו אהדדי שרי, ולפי"ז אפשר דצריך להתנות לשלוח לו גם הוא כדמשמע לשון מחלפי, מיהו צ"ע במתנה כן בפירוש אם יוצאין בו דין מנות, ולכן נראה דלאו דוקא שהתנה כן אלא דידע שישלח לו גם הוא וסמך על זה, עכ"ל.

ובפסקי תשובה (סימן קמז) כתב בשם ספר החיים דלפי מנהגנו עכשיו שכל השולח מנות לחבירו, חבירו חוזר ושולח לו, יתכן שאם אין חבירו חוזר ושולח לו, יכול לתובעו בדיינין, כדין שושבינות הנגבית בדיינים, כמבואר בשו"ע (אבהע"ז סימן ס), והיינו דכיון דהמנהג כן, שכל השולח לחבירו חבירו חוזר ושולח לו מסתמא הראשון ששלח סמך אדעתא דמנהגא, ויש אומדנא כאילו התנה כן בפירוש, שעל מנת כן הוא שולח לו, שיחזיר גם חבירו וישלח לו. אך אפשר דלא דמי דדוקא בשושבינות הרי זה דבר גדול, לזה אומדין דעתו, שלא היה שולח גם הוא, אילו היה יודע שחבירו לא יחזיר וישלח לו, לא כן משלוח מנות, שאינו ממון הרבה כל כך, אין כאן אומדנא לומר כן, ע"כ כתב בספר החיים. וכתב בפסקי תשובה שבלאו הכי י"ל דהכא ע"כ הוא חייב לשלוח מנות אפילו היה יודע שחבירו לא יחזור וישלח לו, כי מצוותו דמריה עליה, ואולי י"ל דמ"מ היה אפשר לו לחזור אחר איש כזה שידוע ומכיר בו שיחזור וישלח לו בודאי, [וכעין שמצינו לגבי ביעור פירות שביעית בירושלמי שביעית (פ"ט ה"ד)].

וכעין זה הסתפק בס' חוג הארץ (אות יח) במי שהתנה עם חבירו שישלח לו משלוח מנות, וחבירו ישלח לו גם כן, אם יצא ידי חובתו, דאולי הוה רק כפורע חובו, ואנן בעינן שיהיו המנות במתנה, או דילמא אין זה נחשב כפורע חובו, שהרי גם המקבל יש לו חיוב, לקיים משלוח מנות, נמצא דלאו משום

ששלח לו חבירו יהיב ליה, רק מצוה דרמיא עליה קעביד, ואין לו לזה רק טובת הנאה שהיה יכול ליתנו לכל מי שירצה, וטובת הנאה אינה ממון, למחשביה כפורעו בזה. אלא שכתב השו"ע (יו"ד סימן סא סעיף כט) כהן שמכר פרה לישראל, ואמר לו אני מוכר לך פרה זו על מנת שהמתנות שלי, אינו תנאי והמקח קיים ויכול ליתנם לכל כהן שירצה. דהוי כמתנה על מה שכתוב בתורה שיכול ליתנם לכל מי שירצה, עיין שם. אם כן הכא נמי יש לומר שאם התנה כן תנאו בטל והמעשה קיים, וזכה הלה במנות ותנאי המשלח בטל.

ובשו"ת מנחת שלמה (ח"א סימן כו) כתב דלכאורה נראה שבמשלוח מנות של פורים, אם ישלח מנה על תנאי שגם המקבל יחזור ויתן לו מנה, מסתבר דחשיב סחורה ולא משלוח מנות, אך א"כ קשה הא דאמרין בקידושין (דף ו ע"ב) שהנותן תרומה לכהן על מנת להחזיר יצא ידי נתינה, ואסור לעשות כן, מפני שנראה ככהן המסייע בבית הגרנות. וקשה איך יצא בתרומה ידי נתינה, ולא אסור אלא משום כהן המסייע בבית הגרנות, תיפוק ליה דאי חשיב כסחורה, הרי תרומה נתינה כתיב בה, ולא שהישראל יעשה סחורה בתרומתו של כהן, עיין שם שהאריך.

הנותן משלוח מנות ולא יצא ידי חובתו

הגר"י זילברשטין שליט"א חד חידה: איך יתכן שנתן משלוח מנות ולא יצא ידי חובתו, הכיצד?

והשיב כך (בחשוקי חמד מגילה ז, א):

א. סיפר מרן הגרא"מ שך זצ"ל מעשה בראש הקהל שהביא לרבנו האבן האזל משלוח מנות, פרה שמניבה חלב, ויכולה לפרנס את בעליה, ר' איסר זלמן קיבלו. בחול המועד פסח בא הראש הקהל וביקש מר' איסר זלמן שיואיל בטובו לקבל את קרובו כשוטח לעיר סלוצק, ר' איסר זלמן שמע את הבקשה, ומיד נכנס לרפת והוציא את הפרה והשיבה לראש הקהל, כי הבין שמראש הוא נתנה למען שוחד, כדי שיקבל את קרובו

לשוחט. ונראה שבכה"ג לא יצא ידי חובת משלוח מנות, כי נתנו מראש עבור שוחד, ולא עבור משלוח מנות.

ב. עוד היכי תמצוי: כתב בשו"ת כתב סופר (סימן קמא) שאם אין המקבל יודע מי שלח לו את המשלוח מנות, אין השולח יוצא. אולם בפסקי תשובה (סימן קמח) מפקפק בזה.

ג. עוד היכי תמצוי: כתב הערוך השלחן (סימן תרצה סט"ז) וז"ל: אם שלח מנות לשמעון, ושמעון אינו בביתו, אם הוא בעיר, ויבא מבעוד יום לביתו, יצא המשלח חובתו, אבל אם המקבל אינו בעיר, ולא יבא היום לביתו, לא יצא, אעפ"י שאשתו או בני ביתו קבלו בעדו, שהרי כתיב 'משלוח מנות איש לרעהו', ובעינין שיבא ליד רעהו, או שעכ"פ ידע מזה, עכ"ל.

ואף על פי שהאשה קבלה את המשלוח מנות, ויודעת מי שלחו, מ"מ מאחר ואין זה אורח ארעא שאיש ישלח מנות לאשה, [גם כשהיא נשואה ואין חשש סבלונות], דלא נאה להיות קירוב דעת בין איש לאשה, כמבואר בערוך השלחן (שם סי"ח), ולכן אם המנות לא יגיעו לידי הבעל או לידי ידיעתו לא יצא המשלח. ויתכן שאם השולח הוא אח של האשה שיצא, כיון שמ"מ אחותו יודעת שהוא שלח, ויהיה קירוב הדעת בינו לבין אחותו.

ויעוין בתשובות והנהגות (ח"א סימן תז) שמרן הגר"י זצ"ל נהג, שכששלחו לו מנות, לבדוק מה ששלחו, ואמר דחושש שמא עיקר המצות דידידות, שידע בפורים שנשלח לו ומה שלחו, ולכן דקדק בפורים גופא לראות מי שלח ומה שלח. ויש להוסיף דיתכן שיש בזה גם משלוח מנות בטעות, שאילו היה יודע שאפילו לא יסתכל ולא יראה מה ששלח, לא היה שולח לו.

ונראה ששתי התשובות האחרונות הם דוקא לפי הטעם של המנות הלוי (מגילת אסתר, ט יט), דמשלוח מנות הוא כדי להרבות חיבה ואהבה בין איש לרעהו, אבל לפי טעם התרומת הדשן (סימן קיא) שהמשלוח מנות הוא כדי שיהיה למקבל במה לעשות סעודת פורים, לכאורה אף אם המשלח לא ידע יצא ידי חובתו דסוף סוף יש לו בהרחבה לסעודת פורים.

משלוח מנות לרבו

דנו האחרונים האם ראוי וטוב הוא שישלח התלמיד לרב משלוח מנות, או שלא, מכיון שמשלוח מנות לרעהו כתיב, ואין מן הדרך ארץ שיאחוז את רבו לרעהו.

וראה בשו"ת מהרי"א יהודה יעלה (להגר"י אסאד זצ"ל) סימן (יד ב) מה שנסתפק כ"ת התלמיד, האם השולח מנות לרבו אם יוצא בכך יד"ח, אי נימא כיון דרעהו כתיב, מחזי דמשוי את רבו לרעהו, והרי לדעת הי"א ברמ"א אין לתלמיד לשאול בשלום רבו, ה"נ י"ל דאסור, וגם לא יצא יד"ח מצוה בזה.

הנה נראה דהא דאסור לתלמיד לשאול בשלום רבו זהו דוקא בפניו, אבל שלא בפניו שרי. א"כ משלוח מנות דבשלא בפניו הוא שרי, ומצוה נמי עביד בכפלים, מצות משלוח מנות ומצות כבוד רבו, ואי משום דמחזי דמשוי את רבו לרעהו, הא ודאי לא מיקל בכבוד רבו, דודאי גם ברבו מיקרי ריעך לכל מצות שבתורה כמו לא תעשוק את ריעך וכדומה, וברש"י שבת (לא ב) ריעך ורע אביך אל תעזוב זה הקדוש ברוך הוא, ועוד ממקומו הוא מוכרע דשדר ליה רב אושעי לרבי. ע"כ.

והגאון האדר"ת בהגהותיו על ספר "שערי תודה" שנדפסו בסוף הספר מסתפק ג"כ בזה וכותב וז"ל: "ואני אמרתי אפתח פיתחא לנפשאי, מה שנסתפקתי זה לי רבות בשנים, אם ישלח התלמיד לרבו, אם מקיים מצות משלוח מנות, כמש"כ הפוסקים לענין אבל ואשה, וכ"ש שכאן כתיב מנות לרעהו, וחברין קרי ליה.

ונתעוררתי לזה בהיותי בוילנא בפורים שנת תרכ"ה ולא היה לי מכיר זולת אוהבי וידידי עוז הגאון הגדול הצדיק יסו"ע הר"ר בצלאל זצ"ל, ונסתפקתי אם אשלח לו מנות לקיים מצות היום, ויראתי להקרא ריע לגדול הדור כמוהו ואני הייתי עול ימים בימי עלומי".

ובהמשך מביא את גירסת הירושלמי קימת בנו משלוח מנות, והיינו כנ"ל שאחז את רבי יהודה נשיאה שהיה צעיר ממנו לרעו. עיין שם כ"ד.

[נראה גם בזכר דבר להאדר"ת (ע' כ) שכותב וז"ל: במגילה ז' א' רבי יהודה נשיאה שדר ליה לרבי אושעיא אטמא דעגלא תלתא וגרבא דחמרא שלח ליה קיימת בנו רבינו ומשלוח מנות איש לרעהו, ועיי' בטו"א ובהגהצ"ח ז"ל מש"כ בזה [וגם] אנו כתבנו בחיברנו הרבה על זה בס"ד], אולם לעניינינו יועי' בירושלמי הגירסא קיימת בני, ולא בנו שמילת בנו אין לו הבנה, ורבי אושעיא קראו בני שהיה קשיש מיניה שהוא רבי יהודה נשיאה נכדו של ר"י הנשיא, והיה בימי ר"י ורשב"ל, ועי' בירושלמי סוף פ"ד דסנהדרין, ור' אושעיא היה רבו של ר' יוחנן, והיה גדול הרבה מרבי יהודה נשיאה וזה פשוט [ומלת רבנו הוא ט"ס כפשוטו].

והאדמו"ר מסוקולוב זצ"ל בספרו שארית יצחק (סימן טו) כותב: אודות אשר נסתפק אם תלמיד יוצא במצות משלוח מנות לרבו מובהק, אם הוא בכלל רעהו. זה ל"ה שנים שראיתי בספר עיר דוד עה"ת, מהגאון ר' דוד לידא ז"ל האבד"ק אמשטרדם ספר ישן ונכבד מאד, שחוקר בזה, וזכורני שמביא רא"י מהגמ' מגילה (ז ב) מהא דר"י נשיאה שלח לר' אושע' אטמא דעגלא וגרבא דחמרא שלח ל' קיימת בנו רבינו ומשלוח מנות ומתנות לאביונים, ופירש הוא שאמר לו שאם היה ר' אושע' שולח לר"י נשיאה כזאת לא היה מקיים בו שום מצוה כי הוא רבו ואינו רעהו וגם היה עשיר, אבל איני זוכר עתה אם מחליט כן, או נוטה מזה, והספר אינו עתה תחת ידי לעיין בו.

אבל הדבר פשוט שגם רבו, אפילו מובהק, בכלל רעהו מקרי, וכל הפוסקים שחוקרים אם עבד כנעני או אשתו הם בכלל רעהו ופשוט להו מדקרי לענין נזקין ריע או אל תחרוש על רעד רעה שדרשו על אשתו (גיטין ז א) שלא יחשוב לגרשה.

והיכן דמצינו באיזה מקום שנקרא ריע לשום דבר חיוב, הוא בכלל רעהו לענין מנות, מכל שכן רב ותלמידו שנקראים רעהו לענין נזיקין, בודאי לענין מנות נקראים ריעים ומצינו דישאל נקראים ריעים למקום ית' מכל שכן תלמיד לרבו, וכן נהוג עלמא תלמיד שולח לרבו בכל דור ודור, עכ"ד.

ועיי' ביביע אומר (ח"ט סימן ע"ב) דפשיטא ליה דהן לאביו ותלמיד לרב שפיר יוצאים ידי משלוח מנות. ובתוך הדבריו כותב: וכן כתב בשו"ת בית שערים (חאו"ח סי' שפא) ובשו"ת

אפרקסתא דעניא (סי' כה אות ב), וכן ראיתי בשו"ת לבושי מרדכי מה"ת (חאו"ח סי' ט) שכתב ומה ששאל מר אם יכול הבן לשלוח מנות לאביו ולצאת בזה לכתחלה י"ח משלוח מנות, או שמא יש לאסור לכתחלה משום דמשוי ליה כרעהו, והרי הוא כפוגע בכבוד אביו.

הנה בשו"ת מהר"י אסאד (סי' רד) עמד השואל בסברא זו לגבי תלמיד השולח מנות לרבו, והשיב לו הגהמ"ח מכמה ראיות דשפיר שייך בזה "רעהו" וכו', וכן העלה בשו"ת משנה הלכות ח"ז (סימן צד) שהדבר פשוט שיכול לשלוח מנות לרבו או אביו, והוי מצוה טפי עיין שם, ומכאן תשובה מוצאת למ"ש הרה"ג נסים הכהן נר"י בשו"ת מעשה נסים (סי' רכה) שהשולח מנות לאביו אינו יוצא יד"ח, שכל הטעם של מצות משלוח מנות הוא כדי להרבות אהבה וחיבה בין איש לרעהו, ועם אביו לא שייך זה, שמסתמא יש אהבה ביניהם כרחם אב על בנים וכו' ע"ש. שמלבד שלא ראה דברי האחרונים הנ"ל, הנה אין דבריו מוכרחים, שאדרבה בקרובים מצוה רבה להרבות ביניהם אהבה ואחווה וחיבה יתירה, ולפעמים תקראנה ביניהם דברי ריבות, ועל כל פשעים תכסה אהבה. וכן אמרו ביבמות (סב ב) האוהב את שכניו המקרב את קרוביו עליו נאמר אז תקרא וה' יענה.

סוף דבר הכל נשמע שמכיון שהכל בכלל "רעהו", רשאי התלמיד לשלוח מנות לרבו והרב לתלמידו, וכן הבן שולח מנות לאביו והאב לבנו וזה ברור

משלוח כמה פריטים קטנים יחד

מגילה ז' ע"ב רבה שדר ליה וכו' מלא טסקא דקשבא.

וכתב הגאון ר' שמעון סופר זצ"ל מערלוי בספרו התעוררות תשובה (או"ח סי' תצו): לענ"ד אם שולח הרבה דברים קטנים שכל אחת לעצמה אינה מנה חשובה, אבל הכל ביחד הוא חשוב דיוצא בזה. וראיה לדבר מהא דאיתא במגילה (ז' ע"ב) דרבה שדר ליה למרי בר מר ביד אביי מלא טסקא דקשבא [שק מלא תמרים] ומלי כסא דקמחא דאבשונא [שנתייבשו החטים בתנור בעודן כרמל וקמח שלהן מתוק לעולם] וכו',

הדר שדר ליה איהו מלא טסקא דזנגבילא ומלא כסא דפלפלתא אריכא, והרי כל חתיכת זנגביל בפני עצמו לא הוה דבר חשוב, ומ"מ כיון דבשק נצטרפו הוה דבר חשוב. והכלי מצרפם כדתנן שבת (צ"א ע"ב) קופה שהיא מלאה פירות ונתנה על האסקופה החיצונה אף על פי שרוב הפירות מבחוץ פטור, עד שיוציא את כל הקופה, והטעם דפטור דאגד כלי שמים אגד, ואינו חייב אא"כ הוציא בבת אחת כל הקופה לרה"ר. וכן מוכח בעדיות (פ"ג מ"ב) דתנן אוכל פרוד אינו מצטרף, דברי רבי דוסא בן הרכינס, וחכמים אומרים מצטרף, וידוע דהלכה כחכמים.

ומבאר הגאון רבי ידידיה ווייל (בן הגאון קרבן נתנאל, בספר גנזי המלך), הגמרא מספרת בסוף מס' הוריות שבני הישיבה הסתפקו את מי לבחור כראש ישיבה, את האמורא רבה שהיה חריף 'עוקר הרים', או את רב יוסף שהיה 'סיני' בקי בשמועות. ואמרו כי 'סיני' עדיף, ועם כל זאת סירב רב יוסף ונתמנה רבה לראש הישיבה.

לכן שלח רבה משלוח מנות 'קמחא דאבשונא' חלב חטים להראות כי 'סיני' עדיף, שהכל צריכים למרי חטיא - בעל חטים, היודע הרבה שמועות. על זה אמר אב"י 'אי חקלאה להוי מלכא דיקולא מצואריה לא נחית', אף שנתמנית כראש ישיבה הנך מבטל את עצמך בעונה יתירה. ולכן שלח לו רב מרי חורפא, מינים חריפים, להראות כי טבא חדא פלפלתא חריפא מצנא מלי קרי', שעדיף מי שיש בו מעט חריפות, מסל מלא ללא חריפות. וכל שכן רבה שהוא צנא מלא חורפא.

חייב האשה והילדים במשלוח מנות

המשנה ברורה כותב שאשה חייבת לשלוח מנות כמו שהאיש חייב לשלוח, אך הוא כותב בשם המגן אברהם שלא ראה שנהגים בדבר, ויתכן שאישה שיש לה בעל, מספיק בכך שבעלה שולח בעבורה משלוחי מנות, ומסיים המשנה ברורה ש"מכל מקום יש להחמיר". וכוונתו שיש להחמיר שהאשה תשלח משלוחי מנות לחברותיה ולא תסמוך על בעלה. ומובא בשם הגרש"ז אוירבך זצ"ל שבכל מקרה, גם כשהאשה סומכת על בעלה שהוא ישלח בעבורה, על הבעל לומר במפורש

לאשתו שהוא שולח מנות בעבורה למשפחה פלונית, ובכך מקיימת היא את מצות משלוח מנות, וכמו כן צריך לומר לאלו שמקבלים את משלוח המנות שהמשלוח נשלח גם מאשתו, כדי להרבות אהבה ורעות בין הנותן והמקבל, והוסיף הגרש"ז אורבך זצ"ל שאין בכך חשש של חוסר צניעות, כיון שהמשלוחים נשלחים ממשפחה למשפחה.

הכף החיים כותב שאשה נשואה אינה יוצאת ידי חובתה במשלוח מנות של בעלה בלבד, ועליה לבקש רשות מבעלה לשלוח מנות לחברותיה ותשלח אליהן. לדעת מרן הגרש"ז אורבך זצ"ל (בספר הליכות ביתה), כשהבעל שולח משלוח מנות גם לצורך אשתו, עליו לשלוח שתי מנות בעבורו ושתי מנות עבור אשתו, ואילו לדעת הגר"ע יוסף זצ"ל (חזון עובדיה פורים עמוד קל"ח), אין חובה לבעל להוסיף בשביל אשתו עוד שתי מנות וגם אין צורך שהיא תשלח בעצמה משלוח לחברותיה, והיא יוצאת במשלוח שבעלה שולח גם בעבורה. לדברי הגר"ש אלישיב זצ"ל (מובא בספר יבקשו מפיחו פ"א), האשה אינה צריכה לקנות בקנין את משלוחי המנות ששולחת, וגם אינה צריכה לבקש רשות מבעלה על כך, כל עוד משלוחי המנות שהיא שולחת הם סבירים ונורמליים, כיון שהבעל חייב לספק את כל צרכי אשתו, וחייב זה כולל גם את סיפוק כל צרכי המצוות שהיא חייבת לקיים.

הערוך השולחן, הכף החיים, הגר"ש אלישיב זצ"ל, ועוד פוסקי הלכה, סבורים שבנים ובנות שהגיעו לגיל מצוות, חייבים לשלוח מנות למרות שהם סמוכים על שולחן אביהם. והגר"ש"א הורה שהבנים והבנות אינם צריכים לקנות בקנין מאביהם את המוצרים שהם לוקחים למשלוחי המנות של עצמם, ומספיק שאביהם מרשה להם לעשות זאת. וכתבו רבים מהפוסקים (פרמ"ג, היעב"ץ, הכף החיים ועוד) שההורים צריכים לחנך את ילדיהם הקטנים, גם אלו שלא הגיעו לגיל מצוות, לשלוח מנות. ויש שכתבו שקיום חינוכם הוא בכך שהם שליחי ההורים לשאת ולקחת את משלוחי המנות ואין צורך שהם עצמם יביאו משלוחי מנות לחבריהם. ואגב, ישנם פוסקי הלכה הסבורים שצריך לחנך את ילדינו הקטנים למצוות מתנות לאביונים, אך ישנם הסבורים (אשל אברהם מבוטשאטש, וכך אמר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א לתלמידו מו"ר הגרש"ב גנוט שליט"א) שאין צורך לחנך ילדים שלא הגיעו לגיל מצוות, למצות מתנות לאביונים, משום

שילדים לא אמורים להתעסק עם כסף ואין להם בדרך כלל כסף משלהם.

משלוח מנות לחברות

מגילה (ז, ב): "אביי בר אבין ורבי חנינא בר אבין מחלפי סעודתייהו להדדי". שני האמוראים הללו שלחו משלוח מנות זה לזה על ידי ש"זה אוכל עם זה בפורים של שנה זו, ובשנה סועד חברו עמו". כפי שמסביר רש"י. ישנו דיון נרחב בפוסקים על צורת משלוח מנות זו, בה אחד סועד אצל חברו בשנה אחת ובשנה הבאה חברו סועד אצלו, עיי' בב"ח ועוד.

ומו"ר הגאון רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א אמר לנו בשיעור שיש בזה רעיון נפלא, דהנה במספר מקומות בש"ס מוזכרים שני האמוראים הללו, כאומרי מימרות ופסקי הלכה. בגמרא בברכות (כט, ב) נאמר: אביי בר אבין ורבי חנינא בר אבין דאמרי תרוייהו כל שאין מתפלל עם דמדומי חמה. בגמרא במסכת שבת (פו, ב) מובא: אביי בר אבין ורב חנינא בר אבין דאמרי תרוייהו ניתנה תורה לטבול יום. במסכת עירובין (פז, ב) נכתב: אביי בר אבין ורב חנינא בר אבין דאמרי תרוייהו. ובעירובין (פט, ב): יתיב אביי בר אבין ורבי חנינא בר אבין ויתיב אביי גבייהו ויתיב וקאמרי וכו'. במסכת בבא בתרא (פז, ב) למדנו כך: אלא אביי בר אבין ור' חנינא בר אבין דאמרי תרוייהו, ובגמרא ביבמות (קח, א): אביי בר אבין ורב חנינא בר אבין דאמרי תרוייהו נתן לה גט זו היא עכבה שהיא מן האיש. ביבמות (קיט, ב) נאמר: אביי בר אבין ורבי חנינא בר אבין אמרי תרוייהו גזירה שמא יהא וולד בן קיימא ונמצא אתה מצריכה כרוז לכהונה.

בכל המקומות ששני האמוראים הללו (שכנראה היו גם אחים) הוזכרו בש"ס, הוזכרו שניהם תמיד יחדיו. "אביי בר אבין ורבי חנינא בר אבין דאמרי תרוייהו". שניהם אמרו יחד, שניהם למדו יחד בחברותא את כל התורה ושניהם חידשו

יחדיו חידושי תורה שהובאו בשמם יחד במרחבי הש"ס, במגוון נושאים ובמספר מסכתות שונות.

כשהאמוראים רצו לחגוג ולשמוח יחד, עם האנשים הקרובים אליהם ביותר בקרבת לב ונפש, הם עשו זאת דוקא עם החברותא שלהם. עם האדם שאיתו עמלו והתייגעו על לימוד התורה. דוקא עם החברותא חשים כל כך קרובים וקשורים. דוקא עם מי שאנו לומדים, אנו שמחים יחד באמת!

בסיום הקונטרס אודה מקרב ולב עמוק להורי היקרים שליט"א, לרבותי הגאונים בישיבה"ק משאת המלך באלעד ובפרט למו"ר הגרש"ב גנוט שליט"א על סיועו ועידודו הרב, ולידידי הבה"ח אברהם ירון נ"ו על עזרתו הרבה בהקלדת הקונטרס. ברך ה' חילם ופועל ידם תרצה.